

scus etc. Certe hi Sancti esse non potuerunt, et amici Dei cum nefaria idololatria, quam Catholice sententiae improperrant Sacramentari. Frustra hie ad ignorantiam inculpatam confugitur.

V. — Argum. Econtrario, quales fuerint Sacramentarie heres patroni, quis nescit? Ut nihil de Zwinglio, Carolstadio, Wicelio, Calvino dicatur, Berengarius Patriarcha istorum omnium previsus, et pramonstratus est futurus heresiarcha a S. Fulberto; ex cellulo superbia, arrogancia, perjurii, et inconstancia. Nec eum Albertinus a perjurio purgat, cum ait, eum coactum abjurare. At qualis illa constancia, que ob minas, aut vim humanam ore aliud, aliud corde tenet in articulo fidei gravissimo? Estque hoc in heresi Sacramentaria vel maxime notable, quod de nulla alia constat, nempe primum auctorem et architectum, deseruo errore in pace Ecclesia ex hac vita discessisse.

VI. — Argum. petetur a miraculis in confirmationem hujus veritatis patratis. Septem illustriora, et indubitate fidei refert hic Bellarm. Complura alia refert Bredenbachius tot lib. I. sacrar. Collat. Ut vero praechalatur omnis Pharisaea evasio, locum maxime habet hic illud dilemma S. Augustini lib. XXII. de Civitate Dei cap. 5. Aut facta sunt miracula ad hoc mysterium confirmandum, aut non sunt facta. Si facta sunt; credamus igitur, quod tantum miracula confirmatum est. Si non sunt facta; hoc ipsum est summum miraculum, quod sine miraculis res tam difficilis credi potuerit a tot philosophis, atque adeo a toto orbe terrarum. Adversariorū sententia facilima mirum non est, si absque ullis miraculis suscipiatur; nihil enim sensibus, nihil ratione naturali eminentius docet.

Ad CAPUT XVIII.

I. — Assertio Bellarmi est: In conversione requiritur 1. ut id quod convertitur designat esse quod ante erat: si sit compositum ut designat esse compositum ipsum, quamvis aliud ejus remaneat; sicut aqua convertitur, in aerem, materia eadem remanente. At si id quod convertitur, non solum sit compositum, sed etiam partes ejus, tunc etiam haec debent simpliciter designare esse: Et hoc fit in Eucharistia. Requiritur 2. ut aliud succedit in locum ejus quod designat esse: 3. ut sit connexio quedam, et depen-

dentia inter desitionem unius, et successio nem alterius, ita ut unum designat, et alterum succedit, et vi desitionis fiat successio; 4. ut tam terminus a quo, quam terminus ad quem sit vere positivus, ita ut inter illos nulla intercedat privatio. Amesius cavillatur contra primam conditionem. 1. « Quod nulla vox in Scriptura sit, que indicet panem desinere ». Esto expresse; implice et arguite id falsum esse constat ex traditione Ecclesiastica, ut patebit ex dicendis. 2. « Quod Sacramenti natura non patiatur, ut elementum ante usum sacramentalem destruantur ». Resp.: Id verum est tantum de sacramento in actione transeunte consistentibus. Nec vox, nec syllaba, in Scriptura reperiatur, que neget Deum posse Sacramentum constitutum in re permanente. 3. Ait: « Ratio Bellarmi, que probat, nam secundum omnes suas partes debere desinere in ejus conversione, quia scilicet partes ejus sunt compositæ, est plane deliria ». Resp.: Calumniora aperte Amesius. Nihil aliud docet Bellarmi, quam, in conversione compositi unius in aliud, sufficiere, si designat compositum, licet partes compositi separatae permaneant: in conversione autem omnium partium (uti fit in S. Eucharistia) debere desinere omnes partes; quod utrumque est venissimum. Contra secundam conditionem objicit 1. « Quod si corpus Christi pani succederet, oportet illud quod manet, uti fuit ante, de novo incipere, eodem modo, quo panis fingitur desinere; quod contradictionem continet manifestam ». Resp.: Sequela non probatur; nullam eam esse, constabit ex dicendis. 2. Objicit Scholasticos, et Radam specialiter, « qui part. 4. Cont. 6. art. 3. docet, quod Deus possit convertere panem in corpus Christi, ut habet esse in celo ». Sed esto, quid hoc ad rem, aut contra Bellarmi assertiōnem? quam in sequenti VII. controversia idem Rada fuisse tueretur. Aut Radam non intellexit Amesius, aut fucum facit imperito lector. Quod igitur vel imperite, vel fraudulenter præstat circa dicta duo Bellarmi, quibus antilogiam insulse affligit, cum prius loquatur de ipsa substantia panis designante, posterius de accidentibus, que sunt quid commune utrique termino conversionis. Contra tertiam conditionem objicit: « Panis potest vel in nihilum, vel in elementa redigi: sine ulla successione corporis Christi: Ergo vi desitionis panis non fit corpus Christi ». Distinguit

consequens: Ex vi qualiscumque desitionis, concedo; ex vi desitionis intentae a Christo instituente, aut consecrante, nego. Actio enim conversiva procedit ex intentione destruendi terminum a quo, ut ei succedat terminus ad quem. Contra quartam conditionem objicit, quod « ipsa evertat transsubstantiationem. In Eucharistia enim cum sint omnia accidentia panis, et ex ordine naturæ simili cum accidentibus illis debeat esse panis, et fuerit ante panis, necessario sequitur, vel adesse ibi panem, vel privatione panis locum reliqui corpori Christi ». Resp.: Amesius nescit quid loquatur. Haec enim eius ratio est quidem verissima, sed nec conditionem quartam (quam aut non intellexit, aut in perversum sensum traxit) nec ipsam transsubstantiationem vel tantillum tangit. Revera enim in pane consecrando non procedit privatio corporis Christi in pane; sicut in aere disposito ad recipiendam formam ignis, procedit hujus privatio in aere; ideoque haec mutatio est a privatione ad formam; transsubstantiatio autem inter terminos positivos.

II. — Assertio Bellarmi est: Transsubstantiatio est perfectissima conversio, et distinguuntur ab omnibus aliis mutationibus: Similior est tamen conversionis supernaturali (v. g.) Uxor Loth in statu salis, et aqua in vinum in Cana Galileæ, et virga Mysis in draconem etc., a quo solum in duobus distinguuntur. 1. Quod illie, non hic materia eadem remanserit. 2. Quod hic, non illie eadem accidentia maneat. Amesius naturali conversioni totus affixus contendit: « Nullam esse conversionem in transsubstantiatione, et insuper hanc implicare manifestam contradictionem. Successio enim, que fingitur, corporis Christi in locum panis, cum quo nihil substantia habet commune, non magis est conversio hujus in illud, quam est successio regis electi in locum depositi: præsertim si iisdem vestibus induatur successor; et substantiam mutari sine accidentium commutatione, est, ac si homo mutaretur in brutum, manentibus proprietatibus humanis ». Resp.: Amesius audacter pronuntiat, sed nihil probat. Simile de successione regis nihil facit ad rem praesentem, qua agit de physica, non morali tantum mutatione. Nec umbra contradictionis in hoc est, quod Deus mutet substantiam totam aquæ in totam substantiam vini, remanentibus iisdem accidentibus: nisi Sacramentari os

tendant, de essentia accidentium esse actualem inherentiam in subiecto; qua de re paulo post.

III. — Assertio Bellarmi est: Conversio panis in corpus Domini non est productiva; ita ut ejus vi corpus Domini de novo producatur: neque est conservativa, ut corpus antea in eodem loco existens cum pane, per istam conversionem naturaliter conservetur: sed est adductiva, ita ut corpus Christi antea existens, sed non eo loco, ubi fuit panis, vi hujus conversionis incipiatur esse in eo loco sub speciebus panis. Amesius hic degradat calumnias, maledicta non modo in Bellarmi, sed etiam in plerosque Scholasticorum, quorum varia de actione ac conversiva sententias alt esse « otiosorum hominum nugas ». Inter has Sacramentarias criminationes contra actionem adductivam adducit hanc unam objectionem: « Si per conversionem istam non producitur corpus Christi, sed tantum fit presens, tum terminus ad quem non est substantia, vel corpus, sed accidens, vel præsentia corporis; et proinde respectu termini ad quem non est transsubstantiatio, sed potius transaccidentatio ». Respondent, qui hanc Scotti sententiam cum Bellarmi. tuentur, negando, ad transsubstantiationem necessario requiri, ut per ipsum aliud substantiale producatur. Nam esse terminum in quem fit conversio, non est, per illam produci, sed est esse rem, ex cuius adventu, et præsentiis res alia corruptur; ut fuse, et eruditæ novissime defendit Joannes Dicastillus disp. 4. a num. 202, usque ad 243. Eque probabilitate alii tuentur hinc actionem reproductivam, alii conservativam; quæ controversia non proprie hue, sed ad Scholasticos pertinet: quo et nos eam remittimus.

IV. — Assertio Bellarmi est: Conversio, quatenus panem destruit, non tam est actio, quam negatio actionis, aut conservationis: At per negationem nihil fieri potest: Positio igitur corporis sub speciebus, quæ est quid positivum, non fit ab illa conversione, ut ea est in pane, sed ut recipitur in corpore Christi. Amesius 1. : « Benedictio panis illud efficit (si hoc verum sit) ut Deus illi eidem panis benedictio suam conservationem neget: et sic destruere est effectus proprius benedictionis; quod est plane absurdum ». Resp.: Neg. assumptum: Nam effectus proprius, et principalis est corpus Christi præsens sub speciebus; ita tamen, ut panis designat esse,

sive per eamdem actionem; ut cum Scoto tenet uterque Gabriel: Sive ut alii cum Suarez, qua accidentia separantur a substantia panis; de quo Scholastici. Nec Amesius hic opponit nisi insulsum scomma, quo «introduci» vult «transubstantiationem rationis».

Ad CAPUT XIX.

Probatur transubstantiatione principaliter ex verbis Christi: «Accipite et manducate: Hoc est corpus meum. Haec enim necessario inferunt, aut veram mutationem panis, ut volunt Catholici; aut mutationem metaphoricam, ut Calviniste; nullo autem modo consubstantiationem Lutheranorum admittunt: (Sistit hic enervator, et truncat maximam partem argumenti sane efficacis: Gerhardus quoque nonnihi mutat. Sed præstat integre ponere.) Nam Dominus accepit in manus panem, eumque benedixit, et dedit discipulis, et de eo ait: «Hoc est corpus meum». Itaque panem accepit, panem benedixit, panem dedit, et de pane dixit: Hoc est corpus meum. Vel igitur benedicendo mutavit in corpus re ipsa vere, et proprie, vel mutavit improprie, et figurate, addendo significacionem, quam non habebat, vel nullo modo mutavit. Si mutavit re ipsa, vere et proprie: Ergo panem mutatum dedit, et de pane mutato verissime dixit: Hoc est corpus meum, id est, quod sub specie panis continetur, non est amplius panis, sed corpus; et hoc est, quod dicunt Catholici. Si vero quis dicat, panem mutatum esse figuratum; tamen datus erit Apostolis panis, qui figurare erit corpus Domini, et illa verba: Hoc est corpus meum, hunc sensum habebunt: His panis est figura corporis mei. Haec autem est sententia Sacramentariorum, quam et nos, et Lutherani rejicimus. Si quis denique dicat, nullam fieri mutationem, is cogetur dicere, panem non mutatum datum esse Apostolis, et de illo esse dictum: Hic panis verus, ac triticeus, vere et proprie est corpus meum. Atqui hoc nullo modo potest admitti, sive agamus de re ipsa, sive de propositione. Nec enim ullo modo fieri potest, ut una res non mutetur, et tamen fiat alia: esset enim ipsa, et non esset ipsa. In propositione autem affirmativa necesse est, ut pro eodem supponat subjectum, et prædicatum; aliqui esset falsa propositio: Ergo non potest fieri, ut vera sit propositio, in qua

subjectum supponit pro pane, prædicatum autem pro corpore Christi: panis enim et corpus Domini res diversissimæ sunt. Ita Bellarminus, qui ineptas Lutheri, et Kemmitti evasiones omnes recte præclusit, quas suo silentio firmant Amesius et Gerhardus. Amesius tamen pro sua figura mutatione ait 1. «Mutatio illa, quam nos (Sacramentarii Tropistæ) statuimus ab usu communis in sacrum, non opponitur vere, sed substantiali. Resp.: Huic asserto refragatur communis omnium gentium sensus, et modus loquendi, quo dicuntur homines, nummi, et qualibet alia, per extrinsecas denominaciones minime re ipsa vere, et proprie mutari; aliqui posset vir quivis sanctissimos, imo Deus ipse dici vere et proprie mutari, si a blasphemio per convictionem dicatur nequam. 2. Remittit lectorum ad cap. 1. ubi th. 23. et seqq. tradit «sensem verborum Domini.» Eo ergo et nos remittimus. Ex abundantia tamen, » inquit «adjicimus (in favorem fratrum Lutheranorum), transubstantiationem non sequi ex verbis illis, quoniam realiter et substantialiter presentiam indicarent, si verum sit placitum illud Bellarm. cap. 5. posse dari corporum penetratiōnem etc.» Resp.: Corporum penetratiō nihil faveat huic effugio: quod ut perspicue ostendatur, et vis argumenti superioris roboretur. Notandum est: Multas esse propositiones, que cum re ipsa affirmant duo, videntur affirmare unum tantum, quia alterum affirmatur implicite, et est adeo per se evidens, ut non videatur esse materia exterioris affirmationis. E. g., dum dico: *Dono tibi hunc librum*, re ipsa non solum affirmo meam donationem, sed etiam affirmo, existere librum, et esse id quod tibi demonstro; ita ut si illud non esset liber, mea propositione esset falsa. Et vero donatio debet verificari pro ultimo instanti enuntiationis; At vero quod *hunc sit liber*, debet verificari antecedenter ad hoc, ut propositione sit vera. Hoc posito, dicendum est: Christum duo affirmasse, alterum explicite, et primario, sollicet, esse suum corpus in ultimo instanti enuntiationis id quod demonstrabat; alterum implicite et secundario; hoc est, esse aliquid sensible, et demonstrabile, quod indicabat toto tempore, quo loquebatur. De hoc autem affirmavit, quod in ultimo instanti esset corpus suum. At hoc fuisset falsum, si quomodo cumque permaneret substantia panis: Ergo ex veritate verborum recte inferitur panem

desinere. Subsumptum probatur: Quia si esset adhuc tunc substantia panis, utique de illa posset verificari pronomen *Hoc*, quippe que et existaret in fine propositionis, et fuit unita illi accidentibus in aliqua parte illius temporis, in quo enuntiatur propositionis; et tamen non posset dici, quod illa esset corpus Christi: Ergo enuntiatio Christi esset falsa, dum dixit: *Hoc esse corpus suum*: Defacto autem fuit vera, quia in fine ipsius enuntiationis nihil dabatur, cui conveniret proullo instanti enuntiationis pronomen *Hoc*, nisi ipsum corpus Christi. Ita si quis, dum lignum comburitur, diceret: *Hoc est ignis*, etenim verum diceret; quatenus in ultimo instanti enuntiationis fuerit conversio ligni in ignem: At non in casu, in quo lignum, atque adeo aliquid significat per tale pronomen *Hoc*, permaneret, et non converteretur in ignem. Ita solidissimum Card. Pallavicinus, qui recte etiam num. 246. monet, Catholicam Ecclesiam, et concil. Trident. collegeris haec conversionem non ex una tantum enuntiatione Christi, sed ex multis sumtu declarantibus. Ait enim id: «colligi ex eo, quod Christus id quod offerat, vere corpus suum esset dixit: et tamen illa particula «vere» non habetur in narratione Evangelica, sed Joan. vi. *Caro mea vere est cibus etc.* Quo positio certum est, omnia Christi verba simul accepta excludere permanentiam substantiam panis in eodem loco. Ait enim: *Accipite, et manducate: Hoc est corpus meum;* Et tamen, si ibi utrumque esset panis, multo magis proprie dicetur ipse panis comedti quam corpus Christi, quippe solus panis frangetur, et conteneretur, solusque verteretur in substantiam aliæ: que pertinent ad natum comestionis. Item illa verba Christi: *Panis quem ego dabo, caro mea est etc.* Et illa I Cor. x. *Panis quem frangimus, nonne participatio corporis Domini est?* proprie omnia essent falsa, si ibi remanceret substantia panis: nam verus, et proprius panis, qui a Christo datur, et qui in communione frangetur, non esset corpus Christi, sed aliquid aliud. Videatur et Dicastillus num. 126. Amesius cum hisce solidissimis fundamentis nihil haberet firmi quod opponeret, non veritus est scribere verba in suam Sacramentariam causam oppido convenientia. «Tam misera est hujus causa (sacramentaria) egestas ut auctores ejus debeat commenti sui pudere.»

Et certe tanto magis, quod nec matre auras fuerit contra nubem testium, quos ex primo saeculo recenset Bellarm. sequenti cap. 20 et contra consensum perpetuum Graecorum, ut luculententer ostenditur cap. 21. His ergo penitus silentio præteritis, rationes convenientes; cur deberet in Eucharistia abesse substantia, adesse vero accidentia panis, quas capite 22. afferit Bellarminus, fratribus Lutheranis examinandas remittit Amesius

Ad CAPUT XXIII.

Catholicam veritatem impugnat Amesius, et pollicetur se in illis tantum immoraturum, que ampliore adhuc lucem tenebris Ponitificia transubstantiationis adferre videntur. Itaque

4. Ait: «Si desit substantia panis, tollitur ratio Sacramenti». Bellarm. : Substantia panis nullatenus pertinet ad Sacramenti rationem, cum non sit sensibilis, quod ad rationem Sacramenti exigitur. Amesius 1. «Quod Christus benedixit in hujus Sacramenti institutione, pertinet ad rationem Sacramenti; sed benedixit substantiam panis: Ergo». Resp.: Major gratis assumitur, cum nec in Evangelio ea habeatur, nec ex ratione. Amesius 2. «Ad Sacramenti rationem pertinet res terrena, vel elementaria illud, ad quod verbum accedit. Sed substantialis panis in Eucharistia est illud elementum.» Resp.: Iterum propositione falsa gratis assumitur, si de propria, et formalis ratione Sacramenti sermo sit. Sane si quis miraculose posset substantialiam aquæ ab eius accidentibus separare, nec haberet aliam aquam qua baptizaret infantem, in extremis agentem, quis non saltem sub conditione illis aquæ speciesibus miscellum tingeret? Hoc certum est, potuisse saltem Christum ita instituere, ut valeret etiam taliis ablutione. Quod vero Amesius ait, Bellarm. lib. i. cap. 18. dicere: «Panem esse rem Eucharistie, verum quidem est: sed non ideo dicit: substantiam ejus esse de ipsa ratione formalis Sacramenti; quod nimis falsum est. Amesius 3. «Species Christus non benedixit (solas esto): sed panem.» Quid hoc ad rem? Amesius 4. «Si panis sit materia, ex qua Sacramentum conficitur, et constat; tum debet necessario in Sacramento remanere. Materia enim est causa interea ingrediens effectum, et permanens in eodem, ita ut materia sublata effectum ipsum cesseret.» Aqua in Cana

Galilæa fuit materia ex qua siebat vinum; nec tamen debebat ipsa manere, sed aliquid ejus; ut et hic aliquid panis, scilicet accidentia manent. Amesius 5. « Analogia debet esse in Sacramento inter rem terrenam, et celestem. Et in Eucharistia analogia requirit, ut panis alat, et ex multis granis constet: Ergo ut sit substantialis. » Resp.: Sufficit, si naturaliter representent cam rem, que vere nutrit. Species columba, et serpens æneus habuere suam analogiam, et tamen vera columba, et verus serpens non fuerunt. Amesius 6. : « In aliis omnibus sacramentis est talis analogia, ut res ipsa habeat suam naturalem operationem: quare non in Eucharistia? » Resp.: Propter eminentiam hujus Sacramenti, que est panis supersubstantialis, et celestis terrestrem exclusum. Reliquæ que adhuc multiplicantur, per se concidunt ex dictis.

AD CAPUT XXIV.

I. — Objic. « Transubstantiationis doctrina fenestram aperit hereticis illis, qui Christi corpus phantasticum esse dicebant. Si enim invisibilis voluntat per innumeram loca, et modo hie incipit esse, modo illuc, quis non suspicetur esse phantasma? » Resp.: Nemo ita suspicatur, nisi vel infidelis, vel phantasticus. Experiencia ipsa a tot seculis reclamat fato huic periculo.

II. — Objic. « In confessione Bereagarii, De consecrat. distinct. 2. habetur, panem, et vinum posse consecrationem esse non solum Sacramentum, sed etiam verum corpus et sanguinem Domini, et sensualiter, et in veritate Sacerdotis manibus tractari, et frangi, et fidem dentibus atteri. Sed de Christi corpore dici haec non possunt. Respondit jam olim ὑπέρτειος Berengari Lanfrancus optime, manere omnino panem, sed celestem, non triticeum, mutatum substantialiter in carnem Christi. Numquid absurdum est, Sacramentarios damnatos in dicto canone, non rectius hunc intelligere, quam ipsi, qui cum condidere Catholicos? Optimus interpres verborum quisque suorum.

III. — Objic. « Si panis adsit in Eucharistia, falluntur sensus nostri, et falsi aliquid in Sacramento veritatis inest. » Resp.: Nihil est falsi in hoc Sacramento; quia accidentia illa significant, naturaliter sub illa specie latere substantiam panis; In Eucharistia autem non naturaliter, sed supra ordinem

naturæ fit, ut sub illis accidentibus desit substantia panis. Amesius: « Representatio Sacramentalis hac ratione esset falsa, quia juxta Bellar. cap. 23. analogia Sacramenti in eo constitit, ut illud, quod vere nutrit, et ex granis multis constat, id est, panis representetur ». At hæc patet responsio ex responses ad 1. argument. replic. 3. Amesius 2. « Omne signum externum hoc pacto videtur tolli; Panis enim deest. Species panis non vere significat panem adesse, neque aliud immediate potest significare, quam id, cuius est species; neque ad aliud significandum fuit sanctificata: Nihil ergo videtur significare. » Resp.: Neg. assumptum. Species enim panis significat naturaliter adesse substantiam panis, nisi Deus immutet; quod de facto in hostia consecrata fieri renuntiat fides; et hunc adesse panem verum, qui de cœlo descendit. Itaque proprie nulla hic est deceptio sensuum, cum vere videant species, quæ sunt. Dicunt tamen SS. Patres, non proprie, et in rigore philosophico, sensu hinc falli, nempe juxta vulgarem loquendū usum, in quo dicimus, falli sensus, quando vident aliquid, quod frequentissime est conjunctione cum alio predicato; ac proinde quod probet fundamentum intellectui opinandi conjunctionem illius alterius predicatori, quæ tamen re ipsa tunc non detur. Hæc tamen ipsa occasio falsitatis, quan sensus præbent intellectu in hoc Sacramento, non posset passim permitti a Deo, nisi admonisset homines de hac re per suam revelationem. Licit enim repugnat in ordine ad aliquam experientiam brevem, et unius vel alterius, ut ita decipiatur per sensus intellectus; repugnat tamen in ordine ad aliquam experientiam longissimam, et communem, universalem, et uniformem. Ratio, quia cum auctor nature dederit homini sensus, tamquam instrumenta acquirendæ scientiæ, quæ reddit intellectum imperturbabilem, debuit constitueretur aliquam experientiam sensuum, cum qua implicet contradictionem conjungi falsitatem; Et hæc est illa, de qua jam diximus. Quod autem in S. Eucharistia locum illa habeat, certum est fidelibus ex verbo Dei, juxta sensum traditione continua ecclesiastica explicatum.

IV. — Objic. « Quod in Eucharistia est sub specie panis, et vini mutations recipit ex qualibet occasione, que panis convenient, sed non corpori Christi. Alteratur, corrumpitur, a muribus devoratur, vermes inde

procreantur, comburi potest, et in cineres converti. » Resp.: Si mutatio sit sola alteratio, ut calefactio, condensatio etc., tum non requiritur materia, seu substantia: (nam accidentia omnia pro subjecto habent quantitatem). Si vero sit corruptio specierum, ut in nutritione humana, combustione etc. tum requiritur, quidam materia, sed ea substitutur a Deo, in illo ipso instanti, quo desinunt esse illæ species, et in quo aliud generatur; et hoc sine miraculo. Quando enim per alterationem specierum panis evanuit, ut adsint dispositiones requisite ad aliquam formam introducendam, exigente ordine rerum, Deus materiam substituit, et in illo ipso instanti, ab agente naturali, mediante dispositionibus præmissis, introduxit formam substantialis. Amesius nullum argumentum efficax inveniens, post verbosam, et cavillatiam paraphrasum subdit: « Quæ omnia sunt monstruo, commenta ad imaginem transubstantiationis, et in gratiam ejusdem formata. Hæc quidem dicit Sacramentarius infidelis: At quomodo probat intentum? anne Christus nihil nisi juxta naturæ leges consuetus potuit instituere? Ita quidem flagitiōsam Arten nihil credendi. Cavillatur autem graviter illud unicum. Quod recte Bellarminus dixit fieri sine novo distincto miraculo, ait Amesius « superare miraculum, cum nullus sit ordo nature constitutus, vel inter agens naturale, et immateriale objectum, vel inter accidentia separata, et materiam novam substantialiem; vel denique interformam, et materiam non preparatam. » Resp.: Hæc forsé vera, si nullum plane supponeretur miraculum; hoc tamen semel supposito ex fide, quod scilicet ex positione corporis Christi deserit substantia panis esse sub speciebus, consequenter ubi haec ultime erunt disposita, ad aliam formam recipiendam, non minus conaturaliter reproducent, vel creabit materialiam, quam positis dispositionibus ultimi corporis humani conaturaliter Deus creat, et infundit animam. Quid hie non rationabile, et congruum? Deinceps Scotum induxit Amesius, quem ait, « non dubitasse affirmare, occasionem esse averrendi omnes Philosophos, imo fere omnes sequentes rationem naturalem a fide Catholica; et propter haec fidem patere contemptum omnium sequentium rationem ». Resp.: Non est hæc affirmatio Scoti, sed mendacum, aut falsificatio sycophantica Amesii, quam Scotus ipsem solide profudit. Denique claudit

hanc objectionem Amesius misera illa, et puerili toties decantata a novatoribus nænia: « Scholasticos nihil certi habere de subjecta materia hujus generationis, quæ sit ex Eucharistia. » Quid tum? an ideo substantialia articuli non est certa ex eadem fide?

V. — Objic. « Accidentia vel species sensibles panis et vini, non possunt existere sine suo subjecto, quia in se non subsistunt ». Resp.: Ad accidentis essentiam non pertinet inherentia actualis in subjecto, sed aptitudinalis. Amesius 1. « Satış est, si pertinet ad accidentia existentiam. » Resp.: Neque ad hanc pertinet necessario, sed tantum juxta exigentiam conaturaliter. Amesius 2. « Quamvis inherentia ipsa non sit essentia accidentis, principia tamen accidentium propriorum sunt de ipsorum essentia, et illa principia non possunt a substantia separari. » Resp.: Amesius videtur hic nescire quid loquatur. Quenam enim sunt illa accidentium principia? num forte subjectum, ex quo educitur? aut causa efficientis etc.? At quidquid dixerit, semper sufficit, etiam ad existendum (supernaturaliter) accidenti, posse inherere subiecto. Et confirmatur assertio ulterior: Quia accidentia est prius suo subjecto, v. gr., albedo non est talis quia facit paritem candidum, sed contra, ideo facit paritem candidum, quia ipse in se est candor. Amesius: « Mera est hæc sophistica, et plane perniciosa. Omnes enim norunt, subjectum prius naturæ esse suo adjuncto, quod ex ipso fluit, et dependet. Sed quia illa eadem res, que est adjunctum, secundario habet se ad subjectum, cui inest, sicut forma accidentaliter informans, idcirco in ista relatione forma prius est formatum; sed neque simpliciter, neque sub ratione adjuncti, prius est suo subjecto. » Resp.: Amesius puerile sophisticaliter, quam nobis affingit, ipsa admittit. Verum quidem est, subjectum possibile (b. e. substantialiam) prius esse accidente possibili; ita ut si illud repugnaret, hoc quoque esset impossibile, juxta illud tritum: *Non entis nulla sunt qualitates.* At vero hinc non inferunt, essentiam accidentis non esse priorem naturæ ipsius substantiae existentiam, ideoque posse divinitus illud sine hac separatim existere. Numquid hoc ipsum Bellarminus ex effato Aristot. lib. III. de anima text. 9. probavit? *Aliud est magnitudo, aliud magnitudinis esse.* Cur ad hoc obmutuit Amesius? Sed repli- cant Sacramentarii: « Accidentia ista vel

sunt in se, vel in alio. Si in se : Ergo subsistunt; si in alio : ergo inhærent. » Resp. : Sunt in se, et non subsistunt, quia sunt in se negative, non positive. Nam ideo dicuntur esse in se, quia non sunt in aliquo supposito, et tamen revera non subsistunt per actum positivum, qualis manat ex naturis substantialibus : sic etiam dicuntur esse in alio, et non inhærente, quia sunt in alio, ut in conservante, non ut in subjecto. Amesius ad hæc convellente, nullus alios reperit arietes præter consuetua convicia. Ait enim : « Nihil esse in hoc responso præter verborum præstigias, quibus defenditur, risibilitatem existere posse, absque ulla subiecto risibili. » Resp : Convicia nec probant, nec solvunt argumenta. Demonstrare oportebat Amesius, parem esse rationem omnino de accidentibus Eucharistiae, que de potentis vitalibus; quod e sana Philosophia non extendet : Aut etsi hoc gratis detur, tunc eas potentias non posse separari.

S. UNICO.

Lustrantur Gerhardina et Titiana.

Ex longo intervallo redimus ad Gerhardum, qui in reali praesentia corporis Christi nobis consentit; adversatur in transubstantiatione, quam disp. 20. a thes. 4. usque ad 31. impugnat; sed paucula sunt, que commemorari merentur. Quid enim insulsus, quam quod thes. 3. et 6. inducit Bellarminus dubitantem : An Scriptura dicta pro transubstantiatione tam clara sint, ut hominem non protervum cogere possint? Similiter quod Durandus thes. 10. Quod de dissensione Scholasticorum in modo explicandi hoc dogma thes. 11. et seqq. Piget iis referendis immorari. Quis vero responsum mereri videtur, coincidunt cum Amesianis.

Titius ostens. cap. 111. ait « certum esse, Transubstantiationem, sicut nomine nova est (utide ἡγετούσι την οἰκουμένην Αριανοὶ, et Nestorianοὶ) et barbara, ita et ipsa quoque plurimum a genuina antiquitate abesse ». Et unde haec tam certa assertio? Primo id firmat « ex scripto Facultatis Theol. Wittebergenensis ». Deinde ait : « Licit SS. Patres a Bellarm. recitati panem aliquando corpus Domini vocent, aut panem mutari, converti etc., multum tamen abesse, ut substantiale illam mutationem illis fuisse cognitam evinant ». (Quidni enim ope aliae illis, et omnipotenti hermenœutiæ fas sit, ea dicta interpretari de mutatione accidentalit, ita ut

omnino concedatur aliqua conversio, aliqua mutatio panis, eaque non naturalis, non supernaturalis, sed accidentalis tantum.) « Et hoc sine dubio veteres illi designatum iverunt; quod nos credere faciunt argumenta ab ipsis suppeditata, accinente etiam doctissimo Blondello » Sacramentaliorum insigni pugile. Sed percurramus jam argumenta Titianæ ostensionis. I. Est, « quod antiqui illi panem consecratum, panem nihilominus frequenter appellant: ab usitato autem verborum significatur sine urgentissima necessitate recedere nefasit ». Hoc telum invalidum esse constat ex dictis contra Sacramentalios. II. « Quod duas res in Eucharistia, terrenam, et celestem agnoscunt ». Sed nullam hinc sentio plagam Transubstantiationem, que idem agnoscit, licet non in sensu Lutherano-Calvinistico. III. « Quod mutationem Eucharisticam per similitudines declarant, e quibus accidentalis longe rectius, quam substantialis mutatio colligi potest ». Resp. : Declarationes illæ per similitudines in primis non probant aequalitatem per omnia, ut constat. Deinde certum est, eosdem Patres etiam declarant per similitudinem mutationis substantie, ut cum conversione aquæ in vinum etc. IV. « Quod ab Eucharistia exemplo contra hæresim Eutychianam argumententur, tamquam talis sit mutatione carnis Christi in divinitatem, qualis est panis Eucharistici in corpus Christi; quod multis excellentes Doctores ex priori antiquitate », Augustinum, Leonem, Gelasium, Chrysostomum « facere, ipsa Concordiae formula, loco de Cœna Domini observavit ». Resp. : Quis non miretur *τίτλῳ*? G. Calixti nullum ab « Ubiquistico Concordista» mendicare subsidium? At allegant quidem Concordistas istos Patres, nullius tamen verba recitant, nisi S. Justini Martyris; qui profecto non nisi violente contra transubstantiationem torqueatur; cum plus non velit dicere, quam eadem potentia fieri potuisse, ut panis daret caro, qua potuit, ut Deus incarnaretur. Ceteros Patres sive dubio etiam more suo explicant in catast. V. « Quod non nulli doceant, panem converti in corpus Christi, ut tamen sint, quae erant; et id diffusus contendit probare ex verbis Ambrosii, Theodoreti, et Gelasii ». Resp. : Ambrosius clarissime doctrinam Catholicam tradidit in lib. de iis, qui initiantur cap. 9. « Quanta », ait, « utimur exemplis, ut probemus, non hoc esse, quod natura formavit, sed quod benedictio conse-

travit? majoremque vim esse benedictionis, quam nature, quia benedictione ipsa natura mutatur ». Quid clarus? Item lib. iv. de Sacram. cap. 4. « Tu forte dicis, meus panis est usitatus: Sed panis iste, panis est ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi ». Haec sane radice solaribus scripta sunt, nec possunt non sonare transubstantiationem, nisi per fidiculas, et equoleum hermen-utica quolibetib[us] aliud extorquerat. Unde nullius momenti est, quod cum Sacramentalis obiicit Titius ex loc. cit. « Si tanta vis est in sermone Domini, ut ea incipiant esse, que non erant, quanto magis operatorius est, ut sint *quaerant*, et in aliud communentur ». Nam illa particula : *Ut sint quaerant*, jam ante sexcentos annos in correctioribus exemplaribus non habebantur, ut testatur Lanfrancus; et iis admissis, adhuc communis sensus assignatur ab eodem Lanfranco, ut conformis sit libro de myst. initiandis. Adde, libro de Sacramentis apud Lutherano-Calvinianos censeri non indubitate. Vide Cardin. Perronius. De verbis Theodoreti res est intricata. Card. Perronius a fol. 99. usque ad fol. 563. Operis de Eucharistia contra Plessuum illa nobis vindicat. Edm. Albertinus vicissim a fol. 774. usque ad 830. cunctis viribus in partes Sacramentalias conatur trahere. Nostri instituti ratio non permittit, ista ultra citroque librare. Nihil enim causa Catholice prejudicare possit, etiam si unus, et alter ex antiquis ante ortum hæresis Berengarianæ minus considerate et recte scripsisset. Dudem monuit etiam Gregorius de Valentia, itemque Gamachus. Ut taceam, etiam si Theodoreetus servasset aliquas reliquias de fermento Nestorianismi (de quo constat eum publico Justiniani imp. edicto fuisse accusatum), adeoque minus congruus scripsisset de Eucharistia, quæ est unum et præcipuis mediis impugnandi Nestorianismum; non debet id videbitur, aut sollicitus non reddere. Adde, in Dialogo illo noluisse Theodoreatum aperte loqui : « Non oportet », inquit, « aperte dicere; est enim verisimile, adesse aliquos non initiatos ». Ad quid ergo, nisi ad fallendum capturant obscura, cum tot suppelant apertissima? De Gelasio denique eque parum curandum est, cum nec de auctore « immane » sacrilegium: alii enim rectius judicarunt opositionem; etiam ipse Hesychius. Videantur Card. Bellarminus lib. iv. c. 3. §. tertio loco. Et Card. Perronius fol. 837. Fa-

cessat ergo hinc cum leviculis suis argu-
mentis Titius, quibus nec minimum latet
dogma transsubstantiationis. Sane reali
presentia corporis Christi semel in Eucharis-
tia admissa, sequitur illa plane per se, ut
agnoscunt quoque Sacramentarii. Ita Cl.
Salmasius contra Grotium pag. 516, aperte
pronuntiat: « Retorqueri, » inquit, « melius,
et vividius (doctissimi Lutherani Theologi)
in illos telum potest. Aut probent nobis Scrip-
ture testimonio quod tradunt, scilicet
Transsubstantiationem, aut concedant, snum
esse commentum quod credunt. Nam si ad
litteram accipiantur verba Christi, ut debere
accipi contendunt, longe magis doctrinae
Pontificiorum favent, quam Lutheranae. Di-
xit Christus: *Hoc est corpus meum, cum
panem traderet*: Ergo non amplius panis est,

sed corpus Christi, ut ille, qui veritas est,
affirmavit etc. ». Illustrè sane testimonium
pro veritate Catholica, dum Lutherani nobis
veritatem realis presentia ex verbis Christi
(que Schlusselbergius Lutheranus sit tam
« clara, ut nullus Angelus e cœlis, nullus
homo in terris possit clarius loqui »), Sacra-
mentarii vero transsubstantiationem nobis
ex iisdem adjudicant. Quæ de adoratione
et circumgestione Eucharistie subdit Ti-
tius, futiles esse, et per se corrumpere ex pro-
xime dictis patet. Neque enim puto, ipse
Zwinglius et Calvinus negassent adoratio-
nem Christo, si realem presentiam credidi-
sent, quam Titius partim admittit, partim
admittere deberet, si agere (juxta ipsos Sa-
cramentarios) consequenter vellet.

VINDICÆ

PRO LIBRO QUARTO

DE SACRAMENTO EUCHARISTIÆ

Ad CAPUT II.

Amesius ita quæstionem proponit: « An
hóstia consecrata, extra usum, in pyxide
servata, sit Sacramentum Eucharistiae ».
Et cum Lutheranis negativam tuerit.

Sed probatur veritas Catholica. I. Quia
verba Domini: *Hoc est corpus meum*, priu-
dicta sunt, quam fieret actio manducandi,
et bibendi: Ergo ante illam actionem fuit
corpus Domini præsens in Cœna, et proinde
Sacramentum confectum. Amesius dato ante-
cedente (quod male Calvinus negavit) ait:
« Conclusio nihil facit ad rem ». At facit
certe ad rem, et veritatem Catholicam, quam
effacienter evincit. Si enim ante dationem, et
sumptionem, adest corpus Christi sub spe-
ciebus, quidni possit ita asservari? alio-
mitti? adorari? etc. Dixit, sed minime pro-
bat Amesius: « Varios esse actus particu-
lares, qui concurrunt ad Sacramentum; ac
proinde hoc est in fieri, ab initio ad finem
eorum existens quasi incomplete. » Petitor
aperte principium: Habet quippe se S. Eu-
charistia ut panis, ad cuius essentiam nec
pistio, nec manducatio requiritur.

Probatur II. — Quia sacramentum Encha-
ristiae, et presentia corporis Domini durant
toto tempore, quo fit sacra Cœna, sed inter
unam actionem, et aliam, intercedere potest
tempus. An ergo perseverat Sacramentum
inter duas actiones, an non? Si non ergo
non toto tempore Cœna adfasset corpus Do-
mini; quod est contra adversarios. Et insuper
oportet Christi corpus tempore Cœna
sepius accedere, et recedere, quod est om-
nino ridiculum. Si ita; habetur intentum.
Hinc ultius infertur: Perseverare Sacra-
mentum in eo tempore, quod est interjectum
inter distributionem, et manducationem: si

quis velit aliquantulum hærere ante mandu-
cationem: Ergo similiter, etsi differat man-
ducationem in alterum diem, mensem etc.
Negat Amesius sequelam, « quia, inquit,
interstitium hujus, aut illius actus, non in-
terruptum moralem totius actionis perfec-
tionem: sed tota celebrazione peracta, quod
in dies, menses etc. in pyxide servatur, nulla
pars est illius actionis; et proinde non est
Sacramentum ». Resp.: Frustra haec di-
cuntur, nisi ex S. Scriptura probetur: Hoc
Sacramentum in actione transeunte consi-
dere. Semper ergo mendicat principium
Amesius. Sed

Objiciunt: « Sacramentum non est, nisi
quatenus institutio Domini in eo servatur:
sed Dominus institutus usum presentem Eu-
charistiae, non hostiam in pyxide conservan-
dam: ergo hostia in pyxide conservata non
est Sacramentum ». Resp.: Minor falsa est
de usu actuali Eucharistiae: ita ut Christus
voluerit consecrationem hostie, que non sit
mox absumenta, nec voluerit eam esse
Sacramentum. Sufficit enim juxta institu-
tionem Christi, consecrationem fieri ob man-
ducationem sive mox, sive post faciendam.
Quod si sacerdos consecraret, non ad finem
manducationis, illicite quidem, valide tamen
faceret. Ratio est: quia institutio Christi
non complectitur tantum essentiam Sacra-
menti hujus, sed etiam usum. Consecratio
ad Sacramentum faciendum pertinet, distri-
butione et manducatio ad usum. Res autem
non pendet quod esse suum ab us. Itaque
sicuti, etsi quis faceret sedem, non ut ibi
sedeat, sed ut in spectaculo exhibeatur,
adhuc erit verissima sedes; sic et SS. Sa-
cramentum, non desinit esse Sacramentum,
licet nemo illo utatur ad id, ad quod est
institutum. Amesius quam est hic prodigus
verborum (que piget exscriberet) tam inops